

1480, Ammerzoden

3 De hop

‘Au!’

Een doffe bons en het geluid van vallende houtblokken galmden door het gewelf van de brouwkelder.

‘Opa!’

Lijske liet de mand met hop uit haar handen vallen en snelde naar de oven, waar opa half op de stapsteen naar de stookvloer lag, wrijvend over zijn stuit.

‘Stomme steen,’ bromde opa. ‘Veel te glad. Help me overeind, meisje.’

Lijske greep hem onder zijn oksel en sjarde hem omhoog.

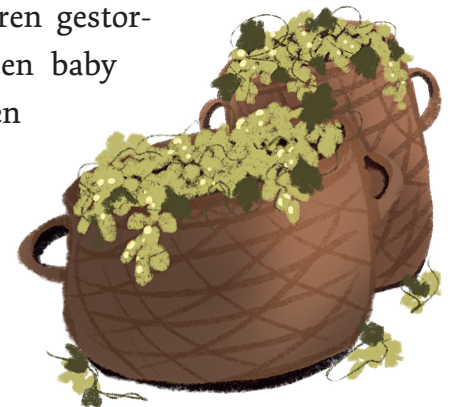
‘Waarom heb je niet even gewacht?’ vroeg ze.

‘Ik doe het hout altijd.’

‘Jij was bezig,’ zei opa. ‘En ik ben dan wel oud, maar nog niet dood. Ik kan toch wel een paar houtblokjes dragen?’

Blijkbaar niet, wilde Lijske zeggen, maar ze hield haar mond. Ze wist hoe eigenwijs opa kon zijn. Dat wist ze al haar hele leven.

Allebei haar ouders waren gestorven toen ze nog maar een baby was. Dat maakte haar af en toe verdrietig, maar ook weer niet heel erg. Want ze wist niets meer. Niet hoe ze eruitzagen, hoe

ze klonken of hoe ze waren. Al zolang ze zich kon herinneren, woonde ze bij haar opa op het kasteel. Hij was de brouwmeester van de heer van Ammersoyen, en hij maakte het beste bier van de heerlijkheid. Lijske hielp hem. Ze haalde water uit de put die in de dikke kasteelmuur zat, weekte het graan, spreidde het uit, hield het kiemen in de gaten en droogde en stampde de mout. Ze stookte het vuur onder de grote koperen ketel en hield het bij, zeefde de moutpap uit de gekookte wort en stampde het opnieuw. Hoewel opa bepaalde wanneer de haver lang genoeg had gekiemd, hoelang de mout

moest worden geroosterd, hoelang de wort moest koken, hoeveel hop er precies in de ketel ging en hoelang die moest koken, Lijske wist hoe ze bier moest maken. Opa had haar altijd beloofd dat zij de nieuwe brouwmeester

van het kasteel zou worden, en dat wilde ze ook. Maar nu nog niet. Ze wilde dat opa nog heel lang bier zou maken. Hij was de enige familie die ze nog had.

‘Misschien kan Wouter komen helpen,’ begon ze dus maar weer. Dit was niet de eerste keer dat hij was gevallen, en het gebeurde steeds vaker. ‘Al is het maar een paar uur in de week. Het zou zo fijn zijn, een extra paar handen, en hij is slim, en sterk...’

‘Lijske,’ zuchtte opa. ‘Hier hebben we het al zo vaak over gehad. Wouter is een leuke jongen, maar hij weet niets van brouwen. Het zou meer tijd kosten om hem te leren wat hij moet doen, dan dat ik wat aan zijn hulp zou hebben.’

‘Maar ik kan het hem toch leren?’

‘Dan kun jij ook je werk niet doen. En denk eens aan Wouters ouders. Het is oogsttijd, ze hebben hem heel hard nodig.’

‘Dat zeg je altijd!’

‘Omdat het altijd waar is. We kunnen hem gewoon ook niet betalen, Lijske. De hop wordt steeds duurder, de heer wil steeds meer bier, maar wat ik te besteden heb, blijft hetzelfde. Ik weet dat Wouter zegt dat hij geen loon wil, maar

dat kan ik zijn familie al helemaal niet aandoen. Je bedoelt het goed, dat weet ik, maar het kan echt niet.'

Ze deed haar best, maar Lijske kon haar tranen niet meer tegenhouden. Opa moest zelf toch ook merken dat het werk hem steeds zwaarder begon te vallen? Dat hij steeds minder kon, dat hij steeds langzamer werd? Met iemand erbij zou opa het zoveel gemakkelijker hebben, en zou hij het zoveel langer volhouden... Maar nee. Hij brak nog liever zijn heup dan dat hij hulp aannam van iemand anders dan Lijske. Ze haalde haar neus op en veegde eroverheen.

Opa zuchtte. 'Weet je wat? Als jij iets weet te verzinnen waardoor ik Wouters loon kan betalen, dan mag hij hier komen helpen.'

'Echt waar?'

'Echt waar.'

Hij keek naar de mand en de houtblokken op de vloer.

'Nou, zo te zien hebben we allebei iets op te ruimen. Ik weet alleen niet of we die hopbellen nog kunnen gebruiken.'

'Heus wel,' zei Lijske. 'Ik schrob de vloer altijd heel goed. En ik zal ze een voor een schoonblazen.'

Opa zuchtte. 'Het spijt me, meisje. Ik wilde je geen extra werk bezorgen.'

'Niet erg,' zei Lijske. 'Ik ben alleen maar blij dat je niets mankeert.'

'Je bent veel te lief voor me.'

Lijske grinnikte. 'Het is maar dat je het weet.'

Hoe meer Lijske erover nadacht, hoe meer ze zich beetgenomen voelde. Even had het geleken of opa toegaf met zijn belofte over Wouter, maar dat was helemaal niet zo. Hoe kon zij er nu voor zorgen dat ze geld overhielden? Ze had nog nooit in de rekeningen mogen kijken. Ze wist nergens de kosten van, en had geen idee wat opa van de kasteelheer kreeg voor zijn werk. Het was een onmogelijke opdracht. Waarschijnlijk was dat ook precies waarom opa het had voorgesteld.

'Hé, zuurpruim!'

Ze keek op in het lachende gezicht van Wouter.

'Wat zit jij hier te mokken? Het is tijd voor vrolijkheid!'

‘Ik weet het,’ zei Lijske met een zucht.

Vandaag was de allerlaatste haver van het veld gehaald, en dat betekende feest. Om haar heen was het een drukte van jewelste. De schuur was zo vol met mensen, dat er niemand meer bij kon. Er klonk muziek en iedereen lachte en danste, met een beker bier in de hand.

‘Kom!’ riep Wouter en hij greep haar hand. ‘Vergeet je opa even! Wij gaan dansen!’

‘Nee, Wouter!’ riep ze, maar hij trok haar mee de menigte in, zodat ze niet anders kon dan meedoen. En eigenlijk voelde het best wel goed.

‘Draaien, Lijske!’ riep Wouter.

Hij pakte nu ook haar andere hand en zwierde haar in het rond, tot ze lachend, buiten adem en duizelig aan de andere kant van de schuur neerploften met hun rug tegen de wand.

‘Zo zo!’ zei iemand naast hen.

Lijske keek opzij, en zag een man met zwart haar en donkere ogen. Hij droeg een paarse mantel, die er duur, maar ook een beetje stoffig uitzag.

‘Jullie hebben goed je best gedaan!’ zei hij. ‘Ik probeer mijn zoon hier ook zover te krijgen, maar het wil niet erg lukken. Hoe vaak maken

we nou een oogstfeest mee, Pieter? Je moet ervan genieten!’

Lijske leunde naar voren en keek naar de jongen aan de andere kant van de man. Hij had net zulk zwart haar als zijn vader, maar zag er een stuk minder vrolijk uit. Hij staarde naar de grond voor zijn voeten.

‘Waar komen jullie vandaan?’ vroeg Wouter. ‘Ik wil niet onbeleefd zijn, maar u klinkt een beetje vreemd.’

De man lachte. ‘Dat heb je goed gehoord, mijn beste jongen. Ik spreek ook vaker Duits dan Nederlands. Ik kom uit Hamburg. Ik handel in hop, en we hebben net het laatste deel van onze vracht afgeleverd in Well. Op de terugweg kwamen we midden in de optocht terecht. Ik had wel zin in een feestje, en ik dacht dat het goed zou zijn voor Pieter, maar...’

‘Hop?’ riep Lijske uit. ‘U handelt in hop? Bent u meester Bertold?’

De man lachte. ‘Nee, kind! Zeker niet. Mijn naam is Dirck Evertszoen. En mijn hop is oneindig veel beter dan wat die schavuit verkoopt.’

‘Bent u goedkoper?’ vroeg Lijske gretig.

Als dat zo was, was haar probleem ineens

toch opgelost! Dan kon opa voortaan met deze man handelen en hoefden ze minder geld uit te geven aan hop. En dan kon Wouter dus gaan meehelpen in de brouwkelder!

Maar Dirck lachte alleen maar harder.

‘Goedkoper? Zeker niet! Voor kwaliteit moet je betalen. Maar waarom is een meisje als jij geïnteresseerd in hop? Wil je soms een brouwerij beginnen?’

‘Mijn opa is brouwer op het kasteel. Hij... Hij heeft het moeilijk.’

Ze wist niet wat ze anders moest zeggen.

‘Ach, dat spijt me. Alles wordt duurder, en dat maakt het leven ingewikkeld, zo is het en niet anders. Misschien moet je eens bij je heer aankloppen. Goed bier is belangrijk. Een heer moet zijn gasten kwaliteit bieden, en dat kost geld. Dat moet hij toch inzien?’

‘Ik? Naar de heer? Dat kan echt niet!’

Het idee alleen al was te verbijsterend voor woorden.

‘Al goed, al goed,’ zei Dirck lachend. ‘Het is misschien wat hoog gegrepen. Maar ik kan je niet helpen, meisje. Ik hoop dat het snel beter gaat met je opa. Zeg, dans anders even met

Pieter! Dan komt hij misschien een beetje los!’

De hophandelaar sprong op, en trok Lijske en zijn zoon omhoog.

‘Vader...’ begon Pieter, maar hij had niet veel keuze.

‘Hup!’ riep Dirck, terwijl hij hen de menigte in duwde.

‘Plezier maken jullie!’

Lijske keek nog even wanhopig achterom naar Wouter, maar voor ze het wist, werden zij en Pieter meegevoerd in de draaikolk van lachende, dansende en drinkende mensen.

‘Ik wil niet!’ riep Pieter, en het klonk zo zielig dat ze zijn handen vastpakte en riep: ‘Volg mij!’

Hij liet zich meevoeren als een jong hondje aan een touw. Lijske glipte tussen de mensen door, armen en benen en zwaaiende bierbekers ontwijkend tot ze de mensenmassa aan de andere kant weer uit kwam.

‘Zo,’ zei ze. ‘Ontsnapt. We blijven een tijdje hier, en dan zeggen we straks tegen je vader dat we gedanst hebben. Het is warm, dus zweten

doen we toch wel. Hij gelooft het vast.'

Ze gingen zitten op een wankel bankje langs de wand, en Lijske liet haar achterhoofd tegen de ruwe planken rusten.

'Dank je,' zei Pieter na een tijdje. 'Ik hou echt niet van dansen. Of van mensen, eigenlijk. In elk geval niet zo veel bij elkaar.'

Hij glimlachte even naar haar voordat hij zijn blik weer naar voren richtte.

'Het spijt me dat mijn vader je niet kon helpen. Gaat het echt zo slecht met je opa?'

'Nou... ' zei Lijske.

Voor ze het wist, had ze Pieter alles verteld.

'Ik ken dat,' zei Pieter. 'Eigenwijze opa's. Nou ja, vaders dan. Maar dat is net zoiets.'

Hij zuchtte. 'Ik wil helemaal geen handelaar worden. Ik haat reizen. Ik wil gewoon op één plek blijven, zorgen voor een huis en een stukje land en misschien wat beesten, en verder helemaal niets. Maar denk maar niet dat mijn vader daar iets van wil horen!'

Lijske grinnikte. 'Misschien moet je hop gaan verbouwen. Dan hoef je nergens heen, en kan je vader alsnog met je handelen! En wij ook. Als je voor opa tenminste een mooi prijsje maakt, als dank voor dit geweldige advies.'

'Als ik dát voor elkaar krijg, is de hop voor kasteel Ammersoyen zelfs gratis.' Pieter lachte. 'Maar... Wacht eens even.'

Hij rommelde in de leren buidel aan zijn riem en hield toen zijn hand naar Lijske op.

'Hopbellen?' vroeg Lijske.

'Ik heb er altijd een paar bij me. Goed voor de handel, zegt vader. Als we iemand tegenkomen die geïnteresseerd is, kunnen we meteen onze waren laten zien. Maar kijk.'

Met grote ogen keek Lijske toe hoe Pieter de droge bellen in één hand fijnwreef, terwijl hij de andere eronder hield om het gruis op te vangen.

'Ah! Hier hebben we er eentje... En nog één...'

'Wat?'

'Even kijken... Geef je hand eens.'

Heel voorzichtig schudde hij de inhoud van zijn onderste hand in die van Lijske. Tussen het fijne gruis van de hopbellen lagen een stuk of tien kleine, donkere bolletjes.

'Hopzaden,' zei Pieter tevreden terwijl hij zijn handen schoonwreef. Stofjes en schilfertjes dwarrelden op de grond. 'Jij zegt dan wel dat ik hop moet gaan verbouwen, maar waarom doe jij dat niet?'

Lijske staarde naar de zaadjes in haar hand. Een eigen hoptuin! Zou dat kunnen?

‘Volgens mij wil hop overal wel groeien,’ zei Pieter. ‘Zelfs in dit natte rivierenland. Als je ze nu zaait, komen ze deze lente op, en heb je volgende zomer je eerste oogst.’

‘Zijn dit genoeg zaadjes voor de brouwerij?’ vroeg Lijske.

Ze had geen idee hoe een hopplant eruitzag, hoeveel hobbellen er aan één plant groeiden en hoe vaak je ze kon oogsten.

‘Nee,’ zei Pieter. ‘Tenminste, ik weet niet hoe groot je brouwerij is, maar ik denk het niet. Je moet vooral even proberen of het werkt. Of de planten groot willen worden, en of ze een mooie oogst geven. Intussen zit in elke lading hop die je binnenkrijgt nog wel wat zaad, als je erop let. Dat kun je alvast verzamelen voor volgend jaar. Maar je moet dus wel geduld hebben.’

‘Dat heb ik,’ zei Lijske, al wist ze dat niet helemaal zeker. ‘Ik denk dat dit het beste cadeau is dat iemand me ooit heeft gegeven.’

‘Je hebt me uit de mensenzee gered,’ zei Pieter grinnikend. ‘Je verdient niets minder.’

Lijske pulkte haar zakdoek uit haar mouw,

wikkelde die rond de zaadjes en stopte het pakketje veilig weg in haar buidel.

‘Volgens mij hebben we wel lang genoeg gedanst,’ zei ze. ‘Laten we teruggaan.’

‘Lijske, Lijske!’

Iemand bonsde hard op de deur die vanaf de binnenplaats de brouwkelder in leidde.

‘Wat is dit nou weer?’ bromde opa.

‘Ik ga wel kijken,’ zei Lijske snel, en ze rende de trap op om de deur open te maken. Ze had allang gehoord dat het Wouter was.

‘Kom,’ zei hij zodra ze de deur opendeed. ‘Ze zijn goed nu, echt, ik weet het zeker!’

‘Opa!’ riep ze naar beneden. ‘Mag ik even met Wouter mee? Ik ben zo terug, beloofd!’

‘Ik heb je nodig voor de wort!’ riep opa terug. ‘Die is bijna afgekoeld, en dan moet hij de gistkuip in!’

‘Alsjeblieft?’

Opa bromde even, maar zei toen: ‘Nou, goed dan. Maar als het te lang duurt, weet ik je te vinden, Wouter Adriaanszoon!’

‘Ja, meester brouwer!’

Lijske trok de deur achter zich dicht en rende achter Wouter aan.

De hele winter hadden ze gewacht. Ze hadden de zaadjes in een hoekje van Wouters erf geplant, vlak bij het hek. Pieter had nog gezegd dat het grote planten werden, die graag wilden klimmen. Nadat in de lente eindelijk de eerste sprietjes uit de grond kwamen, duurde het dan ook niet lang voor de ranken zich rond de palen en planken begonnen te krullen.

De hop groeide en groeide, tot er alleen nog maar een groene waterval te zien was in plaats van een hek. Maar er kwamen geen bloemen. Niet in de lente, en niet toen de zomer begon. Misschien had Pieter hen slechte zaden gegeven. Of had hij een grap met haar uitgehaald. Want welke hophandelaar wilde nu dat zijn klanten zelf hop gingen verbouwen? Lijske moest zich inhouden om de planten niet van het hek af te rukken en te vertrappen op de grond. Ze had hem nooit moeten vertrouwen. Al dat wachten, al dat hopen, voor niets!

Maar toen had Wouter ze gezien, in de laatste week van juli. Kleine bloemetjes, een soort

pluizige kwastjes, verschenen in trosjes aan de uiteinden van de ranken. Na een paar weken waren ze veranderd in de hopbellen die Lijske zo goed kende. Het probleem was alleen dat ze nergens naar roken. En dat kon niet goed zijn.

‘Zodra de mist oploste vanochtend wist ik het,’ zei Wouter terwijl ze over de weg naar het zuiden renden. ‘Ze zijn rijp, Lijske, ik zeg het je!’

Wouters huis stond niet ver van de Maas. Ze stoven het hek door en renden om de boerderij heen naar het hek met de hop.

‘Ik ruik ze,’ zei Lijske meteen. ‘Ik ruik ze!’

De geur was anders dan de gedroogde hop waar ze normaal gesproken mee werkte. Hij was kruidiger, harsiger, groener. Maar ze wist zeker dat de hop nu eindelijk klaar was om geplukt te worden. Ze hadden een jaar gewacht. Een jaar! Het was al bijna weer tijd voor het oogstfeest.

Lijske plukte een trosje bellen van de plant.

‘Weet je het zeker?’ vroeg ze toen aan Wouter. ‘Wil je nog steeds in de brouwerij werken? Ik wil het wel, maar... Volgens mij is het even geleden dat ik het aan jou heb gevraagd.’

Wouter glimlachte. ‘Duizend keer liever dan op die stomme akkers hier! Wie wil er nou niet op een kasteel werken? En... En bij jou.’

Lijske voelde haar wangen warm worden. Het zou goed zijn om Wouter erbij te hebben. En gezellig. Dat zou opa ook vinden, dat wist ze zeker.

‘Nou, kom!’ riep Wouter. ‘Terug naar het kasteel! Het is tijd om je opa aan zijn belofte te houden!’

Buiten adem kwamen ze aan bij de deur naar de kelder.

‘Klaar?’ hijgde Lijske.

Wouter knikte.

‘Klaar.’

Lijske trok de deur open en liep de trap af, met Wouter achter zich aan. Opa stond bij de gistkuip, met een lange houten schep in zijn hand.

‘Eindelijk!’ zei hij. ‘Ik wilde net beginnen... O, Wouter! Jij ook weer hier?’

‘Ja,’ zei Lijske. ‘En misschien moet je er maar vast aan wennen.’

Zo rustig als ze kon liep ze naar hem toe, maar vanbinnen stuiterde haar hart in haar borstkas.

‘Ogen dicht.’

‘Lijske, wat...’

‘Alsjeblieft? Ogen dicht.’

Opa mopperde nog een beetje, maar uiteindelijk deed hij wat ze vroeg. Lijske wreef haar

handen met de hopbellen tegen elkaar aan en hield ze onder opa’s neus.

‘Wat... Wat is dat? Hop? Het ruikt anders...’

‘Hij is vers!’ riep Lijske.

Opa deed zijn ogen weer open en keek haar verbaasd aan.

‘Verse hop? Hoe kom je daar nou aan?’

‘Zelf gekweekt,’ zei Lijske. ‘Dus het kostte helemaal niets. Weet je nog wat je beloofd had, opa? Als ik iets verzon waardoor je geld overhield voor Wouters loon, mocht hij helpen. Toch?’

‘Lijske...’

‘Toch?’

Opa zuchtte. ‘Ja. Dat had ik inderdaad beloofd. Maar een paar hopbellen gaan er niet voor zorgen dat...’

‘Dat weet ik wel. Maar je zei dat ik iets moest verzinnen. En dat heb ik gedaan. Ik weet heus wel dat we nu nog iemand in Ammersoyen moeten vinden die een hoptuin wil beginnen, en dat het nog heel lang duurt voor we onze eigen hop kunnen gebruiken...’

‘En de heer moet het ermee eens zijn,’ zei opa streng.

‘Ja,’ zei Lijske. ‘Maar het kán wel, en het gaat vast ook gebeuren. Dus is het gelukt. Ik heb iets verzonnen waardoor we geld overhouden, en dus mag Wouter hier werken!’

Even was opa stil. Hij keek van Lijske naar Wouter en weer terug, knipperend met zijn ogen alsof hij niet zeker wist of hij droomde.

‘Geef die hop eens,’ zei hij na een tijdje.

Lijske legde de plakkerige bellen in zijn handen. Hij snoof er nog eens aan, lang en diep, met zijn ogen dicht.

‘Ik denk...’ begon hij.

Lijske hield haar adem in.

‘Ik denk dat ik binnenkort eens met de heer ga praten. En... dat we Wouter hier nog wel vaker gaan zien.’

‘Ja!’ riep Wouter, en Lijske sloeg haar armen om opa heen.

‘Dank je wel, opa,’ zei ze zachtjes.

‘Dat hoeft niet,’ antwoordde opa. ‘Je had gelijk. We kunnen Wouters hulp goed gebruiken. Soms duurt het gewoon even voordat een opa snapt dat hij gewoon eens naar zijn kleindochter moet luisteren. Maar het helpt als ze zo koppig is als jij.’